

اخلاق، فصل نخست اصلاح

است گفت و گوی پژوهشی درباره وضعیت اخلاق در ایران

سیاست، جامعه، فرهنگ، اقتصاد، هنر، رسانه، دین، حقوق، سلامت

اصغر زارع کهنمویی

پژوهشگر پژوهشی الهیات و معارف اسلامی جهاد دانشگاهی

با دغدغه احیای احسن اسلامی اردکانی

عضو هیئت علمی دانشگاه ادیان و مذاهب

مصطفی ملکیان، ابوالقاسم فنایی، ناصر بوزیان، محمد راسخ، ابراهیم حاجیانی،
عباس عبدی، تقی آزاد ارمکی، قدیر نصری، محمدرضا جیک، سیدعلی محمودی، سعید
حجاریان، سروش دباغ، کاظم معتمدنژاد، حسن نمایی، آیدین آغداشلو،
سیدصادق سجادی، محسن رئانی، بخشعلی قنبری، مهرداد عباسی، حسین راغفر

پژوهشگاه

علوم انسانی و مطالعات اجتماعی

پائیز ۱۳۹۸

سرشناسه

عنوان و نام پدیدآور

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

شابک

وضعیت فهرست‌نویسی

موضوع

موضوع

موضوع

موضوع

شناسه افزوده

شناسه افزوده

شناسه افزوده

شناسه افزوده

رده‌بندی کنگره

رده‌بندی دبیر

شماره کتاب‌شناسی ملی

زارع کهنمونی، اصغر، ۱۳۵۸-

اخلاق، فصل نخست اصلاح / اصغر زارع کهنمونی؛ با مقدمه سیدحسن اسلامی اردکانی.

تهران: جهاد دانشگاهی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، ۱۳۹۸.

۳۸۶ صفحه: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.

۹۷۸-۶۰۰-۷۱۷۲-۴۲-۱

فیبا

اخلاق - مطالب گونه‌گون.

Ethics -- Miscellanea

اخلاق اجتماعی - مطالب گونه‌گون.

Social Ethics -- Miscellanea

اسلامی، سیدحسن، ۱۳۳۹-، مقدمه‌نویس

Eslami, Sayyed Hassan

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی

Institute of Humanites and Social Studies

BP۲۴۷/۸

۲۹۷/۶۱

۵۷۸۰۳۰۶

اخلاق، فصل نخست اصلاح

اصغر زارع کهنمونی

با مقدمه سیدحسن اسلامی اردکانی

و دستار: مهدی سعیدی

صفحه‌آرا: نورگس لاتیان زاهدی

چاپ اول: پائیز ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

حق چاپ و نشر محفوظ است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی

نشانی: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، خیابان دانشگاه،

خیابان شهید وحید نظری، شماره ۴۷

تلفن: ۲- ۶۶۴۹۷۵۶۱ _ ۵- ۶۶۹۵۱۵۹۳

دورنگار: ۶۶۴۹۲۱۲۹

E-mail: info@ihss.ac.ir

www.ihss.ac.ir

فهرست

چراغ خود را فروختن ۱۱
مقدمه سیدحسن اسلامی اردکانی

«اخلاق، فصل نخست اصلاح» چگونه به سامان رسید؟ ۱۷
بیشگفتار مؤلف

بخش اول: اخلاق؛ دین و حقوق ۲۷

بر اخلاق، اخلاق برای انسان است ۲۹
مسئله ملکیت

نباید نت را به جای اخلاق نشاند ۵۵
ابوالقاسم فتایی

حقوق بشر، شناسار اخلاقی، سان امروز است ۹۷
ناصر کاتوزیان

اخلاقی شدن جامعه تنها در سایه بداء ممکن است ۱۱۱
محمد راسخ

بخش دوم: اخلاق؛ جامعه و فرهنگ ۱۲۱

جامعه ایران با بحران اخلاقی مواجه نیست ۱۲۳
ابراهیم حاجیانی

جامعه ما با بحران اخلاقی مواجه است ۱۴۳
عباس عیدی

جامعه ما دچار تزلزل کانون‌های فکری شده است ۱۵۹
تقی آزاد ارمکی

جامعه‌ای که تهذیب کلامی ندارد، فی‌نفسه خشونت‌پرور است ۱۷۷
قدیر نصری

بخش سوم: اخلاق؛ سیاست و نظام قدرت ۱۸۹

سیاست و اخلاق صرفاً با به رسمیت شناختن «دیگری» معنا می‌یابند ۱۹۱
محمد رضا تاجیک

- ۲۰۷..... اخلاق «فایده-وظیفه گرایی» و جهان سیاست
سیدعلی محمودی
- ۲۲۹..... جامعه قدرتمند، جامعه نهادمند، جامعه اخلاق مند
سعید حجاریان
- ۲۴۱..... فایده گرایی اخلاقی با ترجیح حقوق بشر بر منافع ملی
سروش دباغ
- ۲۵۷..... بخش چهارم: اخلاق؛ رسانه و هنر
نقیض مرگونه رفتار غیراخلاقی حتی در شرایط غیرعادی
طهماسب منزاد
- ۲۸۱..... اخلاقی ترین رفتار در روزنامه نگاری، رسمیت بخشیدن به خودسانسوری است
حسن کدو، بهر
- ۲۹۳..... هنر، فی سبب اخلاقی است
آیدین آغداشلو
- ۳۰۹..... اخلاق تاریخ نگاری ناجی کلاژهای تاریخی
سیدصادق سجادی
- ۳۲۵..... بخش پنجم: اخلاق؛ اقتصاد و نظم صنعتی
خط تولید رفاه (اقتصاد) بدون خط تولید اخلاق، خطرناک است
محسن رنانی
- ۳۴۱..... نقش ویژه اخلاق حرفه ای در کاستن بحران اخلاقی
بخشعلی قنبری
- ۳۵۹..... نظام طبابت ایران به حکمت اخلاقی نیاز دارد
محمود عباسی
- ۳۷۱..... اخلاق مقابله با فساد اقتصادی
حسین راغفر

سخن پژوهشگاه

پژوهش در علوم انسانی به‌ویژه الهیات، فلسفه، اخلاق، تاریخ، انسان‌شناسی و رشته‌هایی که بنیاد آنها بر مسئله انسان استوار است، یکی از مهمترین پیش‌نیازهای توسعه جوامع انسانی است. برنامه‌های توسعه را نمی‌توان بدون شناخت مفهومی و عینی ماهیت، روابط، نیازها و بایدهای آدمی تدوین کرد. از همین رو در کشورهای توسعه‌یافته، پیش از فیزیک توسعه، متافیزیک توسعه مورد توجه سیاستگذاران بوده است. چه بسا رمز موفقیت برنامه‌های توسعه آن‌ها نیز در همین برتری شناخت انسان بر شناسایی فیزیک است. در سوی دیگر، ناکامی در شناخت هویت و نیازهای انسان، مهم‌ترین دره توسعه در کشورهای عقب‌مانده است.

در ایران نخستین تکانه‌های اندیشه توسعه بر محور کیستی انسان ایرانی بنا شده است. روشنفکران نسل نخست ایرانی با همه تفاوت در نظام اندیشگی‌شان همگی از ملوک‌خان تا آیت‌الله راده، انسان کرمانی و طالبوف، پاسخ‌های هویت‌اندیشانه به مسئله توسعه داده‌اند. به عبارت دیگر آنها پیش از آنکه توسعه ایران را در جاده‌سازی، پل‌سازی، صنعت و اقتصاد جست‌وجو کنند، در اصلاح نگرش انسان ایرانی به عالم می‌دانستند و بدین ترتیب، نمودار اول متافیزیک توسعه دوخته بودند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاددانشگاهی به‌عنوان یکی از مراکزی که کاربردی کردن علوم انسان را به‌سوریت خود می‌داند و به انجام پژوهش‌هایی همت می‌گمارد که بتواند گرهی از مشکلات و مسائل مبتلابه کشور باز کند، در مسیر توسعه کشور نیز، وظیفه می‌داند انسان‌شناسی توسعه را به مثابه امر بنیادین توسعه در دستور کار خود قرار دهد تا بتواند البته خود را در اختیار کارگزاران توسعه کشور قرار دهد. افزون بر اینکه همه گره‌های پژوهشی این پژوهشگاه، برنامه‌های پژوهشی جدی درباره چند و چون توسعه کشور دارند، گروه پژوهشی الهیات و معارف اسلامی به عنوان گروهی که به پژوهش‌های نظری و بنیادی‌تر مشغول است، انسان‌شناسی مقایسه‌ای را برای گفت‌وگو در باب جنبه‌ها و ابعاد انسان‌شناختی مسیر توسعه در غرب و موانع معرفتی آن در ایران برگزیده است و تاکنون مطالعات تطبیقی متعددی درباره ماهیت و روابط انسان، مطلوب‌های اخلاقی، مطلوب‌های روان‌شناختی، معنای زندگی و... انجام داده که یافته‌های این مطالعات می‌تواند در فهم بایسته‌های انسان‌شناختی توسعه ایرانی بسیار موثر باشد.

مجموعه اخلاق، فصل نخست اصلاح از جمله آثاری است که در جست‌وجوی پاسخ به پرسش‌های اساسی یکی از وجوه انسانی توسعه یعنی اخلاق است. اصغر زارع کهنمویی، پژوهشگر اخلاق در پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، در این کتاب، پرسش‌های مهمی را در نسبت اخلاق و جامعه ما در برابر متخصصان رشته‌های حقوق، فلسفه، جامعه‌شناسی، هنر، دین‌پژوهی و غیره قرار می‌دهد و از آنها می‌خواهد درباره موانع بنیادی تحقق جامعه اخلاقی پاسخ دهند. این گفت‌وگوهای عمیق و طولانی بر بستر مطالعات پژوهشی شکل گرفته است. تلاش محقق بر این است که عطف تخصص هریک از صاحب‌نظران، سهم هریک از نهادها و رشته‌های علوم انسانی را در مطالعه یا شناخت جامعه آشکار کند و راه‌حل‌های پیشنهادی آن‌ها را در حل بحران اخلاق (اگر به بحران معتقد باشیم) یا به ارتقاء وضعیت اخلاقی (اگر به بحران یا مشکل معتقد باشیم) جست‌وجو کند.

این کتاب بیانی از نسبت دیگری، تلاشی جدی برای فهم وضعیت جامعه ایرانی از منظر اخلاق، به عنوان یک رزمیانی توسعه است. جامعه توسعه‌یافته جامعه‌ای اخلاقی است. میان اخلاق و توسعه دیندی بی‌درنگ برقرار است. این اثر که عصاره اندیشه‌های بیست‌اندیشمند برجسته ایرانی درباره اخلاق است، می‌تواند دستمایه پژوهش‌های عمیق‌تر سایر پژوهشگران گردد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاددانشگاهی از نویسندگان و پژوهشگران محترمی که آراءشان در این اثر آمده، اعضای محترم شورای علمی گروه پژوهشی الهیات و معارف اسلامی، رئیس محترم پژوهشگاه علوم انسانی، اعضای محترم شورای انتشارات پژوهشگاه و ویراستار محترم کتاب که در تهیه و انتشار این کتاب منشأ اثر بوده‌اند، قدردانی می‌کند. از همکاران اداره ترویج یافته‌های پژوهشی و نشر آثار علمی، جناب آقای رضا صدیقی ممان که در چاپ اثر تلاش‌های درخور انجام داده‌اند نیز سپاسگزاریم.

پژوهشگاه

علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی

پاییز ۱۳۹۸